

Lieve moeder of strenge lerares?

Historische bisschoppensynode over het gezin afgesloten met compromistekst

- ▶ Verandering kerkelijke leer blijft uit
- ▶ Drie paragrafen in de slottekst vinden geen tweederdemeerderheid
- ▶ Bisschoppen mogen vrij en vrank hun zeg doen

Erik DE SMET

Zoals verwacht, sloegen de bisschoppen tijdens de buitengewone synode over huwelijk en gezin geen nieuwe wegen in wat betreft de houding van de Kerk tegenover homoseksuele paren en echtgescheidenen. De synode was dan ook vooral bedoeld als een informatieronde. Pas in oktober 2015 zal een gewone synode tot besluiten komen.

Bij de aanvang riep paus Franciscus de synodevaders met klem op open en eerlijk met elkaar in gesprek te gaan. Het tussentijdse rapport, dat halverwege de synode werd gepubliceerd, schiep hoge verwachtingen, vooral bij een Europees publiek. Het pleitte er ook voor dat homoseksuele relaties als positief zouden worden ervaren en het opende pistes die ertoe zouden kunnen leiden dat hertrouwde echtgescheidenen in bijzondere gevallen opnieuw de communie ontvangen. Bovendien sprak het van een zogeheten groei-ethiek, waarbij burgerlijk huwen en ongehuwd samenwonen worden beschouwd als stappen op de weg naar een mogelijk kerkelijk huwelijk.

Tegen al die punten rees verzet. Sommige kardinalen en bisschoppen lieten tijdens de tweede synodeweek in interviews

hun afkeer blijken voor zo veel openheid en zegden te vrezen voor een wezenlijke aantasting van de kerkelijke leer. Ze worstelden met een fundamentele kwestie: hoe kan de Kerk tegelijk liefhebbende moeder zijn en lerares die bij de les blijft?

Voor het eerst ook manifesteerden Afrikaanse bisschoppen zich tijdens een synode met eigen accenten. Ze haalden uit naar internationale organisaties die ontwikkelingshulp afhankelijk maken van kunstmatige geboortebepoering en aanvaarding van homoseksualiteit. In hun landen is homoseksualiteit uit de strafwet halen al een hele stap. Het kerkelijke huwelijk is er een burcht tegen polygamie en gedwongen huwelijken. Kwesties als het homohuwelijk lijken een hoofdzakelijk westerse aangelegenheid, waarvan Afrika niet wakker ligt.

Sinds het concilie waren meningsverschillen nooit zo zichtbaar

Hoe kan de Kerk met die verscheidenheid aan problemen universeel zijn? Uit de open discussies in kleine groepen werd een compromistekst geboren, die het Vaticaan nog dezelfde dag publiceerde. Nieuw is dat ook de resultaten van de stemming werden gemeld. Dat gebeurde op vraag van de paus.

In de tekst is niet langer sprake van groei-ethiek. Wel wordt begrip getoond voor paren die uit armoede of onder druk van een mentaliteit besluiten samen te wonen in plaats van te huwen.

Drie paragrafen kregen bij de stemming op de laatste synode-

dag slechts een gewone meerderheid in plaats van de vereiste tweederdemeerderheid. Vierenzeventig van de 180 synodevaders keurden de paragraaf af waarin gevraagd wordt na te gaan op welke manier hertrouwde echtgescheidenen opnieuw de sacramenten kunnen ontvangen. Ook een paragraaf over de mogelijkheid van een louter 'spirituele communie' voor die mensen haalde geen tweederdemeerderheid. Tweeënzestig synodevaders verwierpen het fel afgezwakte punt over homoseksualiteit. Het is niet duidelijk of dat uit onvrede was over het feit dat het compromis te weinig openheid inhield.

Aartsbisschop André-Joseph Léonard, die als voorzitter van de Belgische bisschoppenconferentie deelnam aan de synode, toonde zich opgetogen over de vrije en vranke getuigenissen. Volgens hem was de inzet van de synode dubbel. Allereerst kwam het erop aan trouw te blijven aan de leer en toch de mensen in hun onvolkomenheid pastoraal nabij te zijn. Ten tweede moest de aandacht voor de wereldwijde diversiteit worden verzoend met de universele taal van de Kerk.

Volgens Vaticaankenner is het van het Tweede Vaticaans Concilie geleden dat de meningsverschillen tussen hervormingsgezinde en traditionalistische kerkleiders zo zichtbaar waren. In zijn slottoespraak gaf paus Franciscus met zoveel worden toe dat er spanningen waren geweest en dat het op sommige momenten lastig vergaderen was.

Kardinaal Danneels, bijzondere gast van de paus op de synode, sprak vooral zijn hoop uit en het vertrouwen in de figuur van de paus, die tegelijk heel menselijk is en een rots in het geloof.

STANDPUNT

Bert CLAERHOUT

Paus gaat stap voor stap te werk

„Iedere bergbeklimmer die een hoogtevrees heeft van enkele duizenden meter moet overwinnen en die, vóór hij aan zijn avontuur begint, de top in ogenschouw neemt, kent die plotse vlaag van hopeloosheid. Toch laat hij zich niet afschrikken, want hij weet dat er maar één strategie is om zijn tocht tot een goed einde te brengen: stap voor stap te werk gaan. Wellicht ervoer ook paus Franciscus die gevoelens van onmacht en hopeloosheid toen hij in het Vaticaan aan zijn opdracht begon de Kerk te hervormen en weer dichter bij de mensen te brengen.

Voor veel waarnemers was de buitengewone bisschoppensynode over huwelijk en gezin Franciscus' vuurdoop. Of hij die al dan niet succesvol heeft doorstaan, hangt van de gestelde verwachtingen af. Wie op een aardverschuiving hoopte, ziet nu wellicht het cliché bevestigd dat in Rome alles uiteindelijk bij het oude blijft. Wie daarentegen enigszins met de traditie van de Kerk en haar geschiedenis van de afgelopen decennia vertrouwd is, beseft dat er wel degelijk een stap is gedaan. Eén stap op een steile en moeizame tocht. Veel is dat misschien niet, maar het is wel de eerste stap en het is er een die telt.

Neen, de synodeleden hebben zich niet neergelegd bij het homohuwelijk en gescheiden en hertrouwde gelovigen mogen nog steeds niet te communie gaan. Maar ook al is de leer niet veranderd, de toon waarop bijvoorbeeld over homoseksualiteit en ongehuwd samenwonen wordt gesproken, is dat wel: milder, barmhartiger en vooral minder veroordelend dan in het recente verleden. „Een dooie mus”, zullen sommigen zeggen. Die ontgoocheling is begrijpelijk. En toch kunnen we niet ontkennen dat er iets in beweging is gezet. „De toon bepaalt hoe de muziek klinkt”, luidt een Frans gezegde. Uit allerlei getuigenissen blijkt dat tijdens de debatten in Rome vrijmoedig en openhartig werd gesproken. Ook dat is nieuw. Bovendien werden de meningsverschillen aan het einde van de synode niet onder stoelen of banken gestoken. Integendeel, de resultaten van de stemmingen over de paragrafen van het slotdocument werden bekendgemaakt. Daaruit blijkt dat ook voor delicate veranderingen een redelijk draagvlak bestond – ook al was dat niet de nodige tweederdemeerderheid. Die erkenning van meningsverschillen onder kardinalen en bisschoppen is op zich ook al een teken van vernieuwing.

In zijn slottoespraak had paus Franciscus het zowel over de verleiding om van het kruis af te komen om mensen te behagen, als over de verleiding tot onbuigzaamheid waardoor we niet meer in staat zijn ons door God te laten verrassen. De paus had beide verleidingen tijdens de synode vastgesteld. Hijzelf had wellicht een grotere stap willen doen, maar hij heeft nu eenmaal te maken met een behoudsgezinder bestuursapparaat. En, zoals hij benadrukte: „Het is de plicht van de paus de eenheid in de Kerk te garanderen.” Het debat over het gezin is met dit slotdocument trouwens niet afgesloten. De bisschoppenconferenties kunnen er commentaar op geven en die moet als basis dienen voor de gewone synode, in het najaar van 2015. Pas daarna trekt de paus zijn conclusies en legt hij het pastorale beleid vast.

Niet soepeler in de leer, wel barmhartiger in de toepassing – dat is in een notendop de conclusie van de afgelopen synode. Hoe groter evenwel de aandacht voor de pastoraal, hoe meer de leer met de werkelijkheid rekening zal moeten houden. Als de Kerk op zoek moet naar de verloren schapen, zoals de paus dat wil, moet ze nu al uitgaan van de situatie waarin velen leven, en die is er vaak een van gebroken gezinnen en ongehuwd samenwonen. Dát is de realiteit van waaruit de Kerk moet vertrekken als ze de evangelische liefdesboodschap in de gezinnen wil verkondigen. Maar benadrukt Franciscus niet voortdurend dat hij de voorkeur geeft aan een geblutste Kerk die haar handen vuilmaakt, boven een zelfvoldane Kerk die zich vastklampt aan het comfort van haar zekerheden? ”

Paus Franciscus introduceerde een nieuwe stijl in de bisschoppensynode. © Reporters